

Fuglekasse for småfugler

Faktaark for prosjektet «Fugleturisme i Midt- og Øst-Finnmark», et prosjekt i «Naturarven som verdiskaper (M)»

Fuglekasser henger vi opp både for å glede oss selv ved å legge til rette for gode fugleopplevelser i nærområdet, og for å gi fuglene flere godt egnede hekkeplasser. I Finnmark er skogen ofte så småvokst at reirmuligheter i naturlige hule trær er mindre tilgjengelig enn i sørlige områder. Opphengte fuglekasser i Finnmark gir derfor hullrugende småfugler flere muligheter for å finne en egnet hekkeplass. Dette faktaarket beskriver hvordan småfuglkasser kan bygges og hvor og hvordan de skal henges opp.

I Finnmark kan vi regne med at kjøttmeis, lappmeis, granmeis og svarthvit fluesnapper kan bruke den omtalte fuglekassetypen. Av disse er lappmeisen en karakterart for Finnmark, og finnes i Norge ikke vanlig utenfor Finnmark. Meisearter som lappmeis og granmeis trekker ofte ikke langt, men holder seg ved hekkeområdet hele året. Fluesnapperen derimot er en langtrekker. De overvintrer i Afrika sør for Sahara. En svarthvit fluesnapper ringmerket i ei fuglekasse nær Tanamunningen ble kontrollert nær Gibraltar.

Opphenging

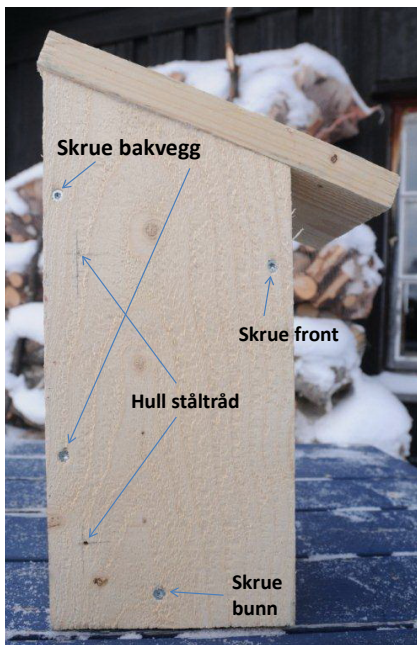
Fuglekassa kan henges direkte på husvegg eller festes til et tre. Sett kassa slik at du kan se den fra et vindu i huset eller hytta. Kasse på husvegg bør ikke være for soleksponert da det kan bli svært varmt inne i fuglekassa. Kassene kan henges opp i alle typer skog. Kassene kan henges fra 1,5 meter over bakken og høyere. Kasser som henger lavt er det lett å vedlikeholde. Henger du dem høyere må du ha med stige eller klatre opp for å sjekke dem. Kassene må ikke henge for tett. Fint om det er rundt 70 meter mellom kassene. Kassene kan henge inne i selve skogen eller mot skogkanten. Dersom du henger opp flere kasser, heng de gjerne knyttet til en sti som du bruker å gå tur på. Da får du ofte se kassene dine.

Dersom du henger opp kassa på annen manns eiendom, må du få tillatelse til å henge opp kassene av grunneier.

© Terje Kolaas

Lappmeisa er en karakterart i Finnmark som ellers ikke er vanlig utenfor dette fylket. Ved reiret er lappmeisa tillitsfull og tåler forstyrrelser bedre enn andre meisearter.

Mål og dimensjoner for en typisk fuglekasse for meiser og svarthvit fluesnapper. Legg merke til at det bør brukes skruer isteden for spiker for å feste delene til hverandre. For granmeis og blåmeis bør innflyvningshullet ha en diameter på 28 millimeter.

Oppførsel ved fuglekassa

Småfuglartene er ulike med hensyn til hvor mye forstyrrelse de tolererer ved reiret. Kjøttmeisen tåler ikke mye direkte forstyrrelse i eggstida og mens ungene er små. Dersom du ser inn i kassa i dette tidsrommet, risikerer du at fuglene forlater kassa med egg og/eller unger. Lappmeisen er den arten som tolererer forstyrrelse best. I en kasse med lappmeis kan du følge med utviklingen gjennom hele hekkesesongen, men du bør uansett ikke overdrive besøkene ved kassa.

Vedlikehold

Fuglekassene skal tømmes for reirmateriale i løpet av mars. Kassene benyttes også vinterstid til overnatting, og da er det viktig at fuglene kan bruke reirrestene som et isolerende underlag. Alle fugler har parasitter. Noen av disse kan overvintre i reirmaterialet i bunnen av kassene. Neste år kan de igjen parasittere på de voksne og ungene. Ved å tømme kassa får ikke disse parasittene en mulighet til å «angripe» de nye beboerne i kassa. Fuglekassa åpnes ved at du løsner øyeskruen som låser frontveggen. Deretter vipper du fronten ut og opp og kaster ut det gamle reiret med en pinne. Sjekk om det ligger egg eller døde unger i kassa.

Hvem kan ødelegge kassene?

Folk kan selvsagt finne på å ødelegge ei fuglekasse. I naturen er det ellers hakkespetten som kan utvide åpningshullet eller hakke ut et helt nytt hull i fuglekassa. Dette gjør hakkespetten for å få tak i egg eller unger.

© Bjørn Frantzen

Granmeis er en vanlig art i Finnmark. Om vinteren holder de sammen i familiegrupper innen et relativt lite område. Foretrekker kasser der hull diameteren er ca. 28 millimeter.

Fuglekasse med flatt tak

Noen foretrekker fuglekasse med flatt avtagbart tak i stedet for en front som kan svinges ut. En fordel med avtagbart tak er at det er lett å fotografere ned i kassa. Målene på fuglekassa kan være de samme, men sideveggen gjøres 31 cm lang.

© Bjørn Frantzen

Blåmeis er en art som er på vei inn i Finnmark. Det er påvist hekking i Pasvik, Varangerbotn og Alta. Dette er en art som kan dra fordeler av fuglekasser. Foretrekker kasser der hull diameteren er ca. 28 millimeter.

© Bjørn Frantzen

Meisene kan selv hakke ut reirplasser i morkne stubber. Her er det en granmeis som har lagd seg en reirplass. Også hakkespetthull er fine hekkeplasser for meiser.

© Bjørn Frantzen

Rapportering

Når sommeren er over er det fint om du rapporterer hvilke arter du fikk i dine fuglekasser. På denne måten er det mulig å følge utviklingen av hekkebestandene i fylket.

Det er tre måter å rapportere på:

- Artsdatabanken <http://artsobservasjoner.no/fugler/>
- LRSK Finnmark, epost: egnter@online.no
- www.lappugle.net/LRSK/e_Rapportskjema.pdf

Faktaarket er laget av Bjørn Frantzen

Kjøttmeisa finnes i store deler av Finnmark, og er ofte den mest tallrike av meisene. Hannen har bredere svart bryststripe enn hunnen.

© Thor Østbye

Svarthvit fluesnapper er en vanlig hekkeart i Finnmark. De ankommer ofte hekkeområdene etter at meisene har startet sin hekking, og det forekommer at fluesnapperen med tvang kan kaste ut meisene og overta kassa. På bildet sitter hannen i kasseåpningen.

© Øystein Hauge

Hakkespetter kan hakke seg inn i fuglekassene for å ta egg og unger. Det er lite småfuglene kan gjøre med dette ettersom hakkespettene er vesentlig større og kraftigere. Det hender til og med at hakkespettene kan lage et helt nytt hull på siden av kassa!

© Vidar Bakken

I noen områder kan hakkespettene være en stor plage for småfuglene ved at de henter ut egg og unger fra kassene. Det kan tyde på at det er enkeltindivider som spesialiserer seg på en slik atferd, og det er oftest flaggspetten som er synderen. En måte å forhindre slik predasjon i kassene er å montere en metallplate rundt innflyvingshullet. Slike metallplater kan kjøpes hos www.naturogfrid.no. Platene leveres til meise- (32 mm) og storkasser (50 mm).